

Lunds kommun

Granskning av biblioteksverksamheten

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Inledning	3
2.1	Bakgrund.....	3
2.2	Syfte och revisionsfrågor	3
2.3	Genomförande	3
3	Revisionskriterier.....	3
3.1	Bibliotekslagen.....	3
3.2	Skollagen med krav från Skolinspektionen	4
3.3	Plan för biblioteksverksamheten i Lunds kommun.....	4
3.4	Lagen om offentlig upphandling	4
4	Granskningsresultat och delbedömningar	5
4.1	Skolbiblioteksverksamheten	5
4.1.1	Elevernas tillgång till skolbibliotek	5
4.1.2	Bibliotekens utbud.....	6
4.1.3	Öppettider och bemanning	6
4.1.4	Informationssökning	6
4.1.5	Skolbibliotekscentralen.....	7
4.1.6	Pedagogiska mediecentralen	7
4.2	Folkbiblioteksverksamheten	8
4.2.1	Verksamhetens organisation och uppbyggnad.....	8
4.2.2	Demokratiutveckling, lärande och berättande.....	8
4.2.3	Verksamhet för barn och unga	9
4.2.4	Verksamhet på andra språk än svenska	10
4.2.5	Medborgarkontor, konsumentupplysning och företagande	11
4.2.6	Bibliotekens lokalisering och öppethållande	12
4.2.7	Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.....	13
4.2.8	Samarbete med det fria kulturlivet	14
4.2.9	Rekrytering, kompetensutveckling och ledarförsörjning.....	14
4.2.10	Uppföljning och utvärdering.....	15
4.3	Upphandling av medier	16
4.4	Särskilt om biblioteket i Järnåkra.....	17
5	Svar på revisionsfrågor och rekommendationer	18
5.1	Svar på revisionsfrågor	18
5.2	Rekommendationer.....	20
	Källförteckning.....	21
	Bilaga: Enkät till kommunala grund- och gymnasieskolor	22

1 Sammanfattning

EY har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Lund granskat om kultur- och fritidsnämnden, barn- och skolnämnderna samt utbildningsnämnden säkerställer lagefterlevnad, kvalitet och måluppfyllelse i biblioteksverksamheten. Granskningen är gjord med utgångspunkt i bibliotekslagen, skollagen, lagen om offentlig upphandling och Lunds kommuns biblioteksplan. Granskningen har gjorts genom intervjuer, dokumentstudier och en enkätundersökning som gått till samtliga kommunala grund- och gymnasieskolor. Utifrån vad som framkommit i granskningen gör vi följande bedömning.

- ▶ Bibliotekslagens krav på folkbibliotek uppfylls i princip. Biblioteken verkar för att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning genom sitt medieutbud och sin programverksamhet. De ägnar särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, åt de nationella minoriteterna och åt personer med annat modersmål än svenska. De ägnar särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar, verkar för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas och strävar efter att anpassa sin verksamhet till användarnas behov.
- ▶ Skollagens krav på skolbibliotek är i princip uppfyllda men Skolinspektionens krav på vad ett skolbibliotek ska innehålla uppfylls inte helt i alla grundskolebibliotek vad gäller tillgång till informationsteknik och andra medier. Inte alla skolbibliotek har tillgång till fackutbildad bibliotekarie, vilket är en brist i förhållande till biblioteksplanens mål. I övrigt bedömer vi att biblioteksplanens mål vad gäller skolbibliotek i princip uppfylls.
- ▶ Biblioteksplanens mål och uppdrag uppfylls i stora delar men inte fullt ut. I delbedömningarna i avsnitt 4 framgår vilka delar vi uppfattar som uppfyllda och i vilka delar vi uppfattar att det finns brister. Den främsta bristen består i att planen inte längre har en styrande effekt och att den inte följts upp och utvärderats i enlighet med vad som stadgas i bibliotekslagen. En ny plan är under framtagande.
- ▶ Upphandling av nya medier sker i stor utsträckning i enlighet med lagens krav. Under en period under 2015 saknade dock kommunen giltigt avtal inom ett för biblioteksverksamheten väsentligt område och under samma år gjordes två odokumenterade direktupphandlingar till värden som var för sig överskred 100 000 kronor.
- ▶ Samverkan sker framför allt mellan kultur- och fritidsnämnden å ena sidan och barn- och skolnämnderna å andra sidan, men även bibliotekarier vid kommunens gymnasieskolor ingår i kommunens skolbibliotekarienätnätverk. Vi bedömer att den samverkan som finns är tillräcklig för att uppfylla biblioteksplanens mål.

Mot bakgrund av detta ger vi följande rekommendationer.

- ▶ Vi rekommenderar ansvariga nämnder att, i arbetet med nästa biblioteksplan, säkerställa att planen genom hela sin giltighetstid fungerar som ett styrande dokument och att den följs upp och utvärderas i enlighet med bibliotekslagen.
- ▶ Vi rekommenderar kultur- och fritidsnämnden att säkerställa att giltiga avtal alltid finns inom väsentliga inköpsområden och att direktupphandlingar till ett värde över 100 000 kronor dokumenteras i enlighet med lagen om offentlig upphandling.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Kommunens biblioteksverksamhet styrs av bibliotekslagen och skollagen. Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för folkbiblioteket. Barn- och skolnämnderna ansvarar för grundskoleverksamheten och utbildningsnämnden ansvarar för gymnasieskola, gymnasiesärskola samt International School of Lund med grundskola. Ansvar för respektive skolform innebär ett ansvar för denna skolforms bibliotek.

Det finns risk att berörda nämnder inte lever upp till kraven i lagstiftning m.m. Därför har revisorerna valt att granska hur kultur- och fritidsnämnden samt andra aktuella nämnder styr biblioteksverksamheten.

2.2 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att bedöma om kultur- och fritidsnämnden, barn- och skolnämnderna samt utbildningsnämnden säkerställer lagefterlevnad, kvalitet och måluppfyllelse i biblioteksverksamheten. Granskningen besvarar följande frågor.

- ▶ Uppfyller kommunen bibliotekslagens och skollagens krav på folkbibliotek och skolbibliotek?
- ▶ Säkerställer nämnderna att den kommunala biblioteksplanens mål och uppdrag uppfylls respektive genomförs?
- ▶ Görs upphandling av nya media i enlighet med kraven i LOU?
- ▶ Samverkar kultur- och fritidsnämnden, utbildningsnämnden och barn- och skolnämnderna i tillräcklig utsträckning?

2.3 Genomförande

Granskningen har gjorts genom intervjuer med bibliotekschef samt enhetschefer för fackheten, buss, skola och stad, bibliotek i östra kommundelarna samt barn och unga, uppsök och skönlitteratur (totalt fyra enhetschefer). Två skolområdeschefer har intervjuats. Därutöver har granskningen gjorts genom dokumentstudier samt en enkätundersökning som omfattat samtliga kommunala grund- och gymnasieskolor. Samtliga gymnasieskolor och alla grundskolor utom Apelskolan, Vårfruskolan, Mårtensskolan och Svaneskolan har besvarat enkäten. Enkäten finns i bilaga till rapporten.

De intervjuade samt förvaltningschefer för kultur- och fritidsförvaltningen, utbildningsförvaltningen och de två barn- och skolförvaltningarna har fått möjlighet att faktagranska rapporten.

3 Revisionskriterier

3.1 Bibliotekslagen

Bibliotekslagen (2013:801) stadgar att kommunerna ansvarar för folkbiblioteken och respektive huvudman ansvarar för skolbiblioteken i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Varje kommun ska ha folkbibliotek. Vad gäller skolbiblioteken finns en hänvisning till skollagen.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Biblioteken ska ägna särskild

uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, åt de nationella minoriteterna samt åt personer med annat modersmål än svenska.

Folkbiblioteken ska vara anpassade till användarnas behov. Deras utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. De ska främja läsning och tillgång till litteratur samt verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

Kommunen ska anta en biblioteksplan för sin verksamhet på biblioteksområdet. Biblioteksplanen ska vara styrande för verksamheten och följas upp.

3.2 Skollagen med krav från Skolinspektionen

Skollagen (2010:800) stadgar att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Skolinspektionen har tydliggjort vilka krav den ställer då den bedömer om eleverna har tillgång till skolbibliotek. Kraven bygger på lagens förarbeten och lyder som följer.

1. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Skolinspektionen gör bedömningen att skrivningen "tillgång till" ger möjlighet till olika fysiska lösningar, som samarbete mellan två skolor som ligger nära varandra eller mellan en skola och ett folkbibliotek, användning av bokbussar eller av annan informationsteknik än böcker i traditionell form.

3.3 Plan för biblioteksverksamheten i Lunds kommun

Nu gällande biblioteksplan antogs av kommunfullmäktige 2008. Där målas en vision för folkbiblioteken 2014 upp. Kommunfullmäktige gav i augusti 2015 kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att arbeta fram en ny biblioteksplan. Uppdraget är inte tidssatt men enligt uppgift ska en ny plan tas fram under 2016. Till dess gäller den plan som antogs 2008.

I planen finns en mängd ska-satser som anger vad bl.a. folkbiblioteken och kultur- och fritidsnämnden ska göra. För att undvika upprepning och en förlängning av rapporten anges de inte här utan bara i avsnitt 4 Granskningsresultat och delbedömningar.

3.4 Lagen om offentlig upphandling

Enligt lagen om offentlig upphandling ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt.

Huvudregeln är att när en myndighet eller ett offentligt styrt organ köper något ska detta göras genom en annonserad upphandling. En myndighet som ska köpa in en vara eller tjänst som totalt understiger 534 890 kronor kan göra detta via en så kallad direktupphandling, som

inte kräver annonsering. Sedan den 1 juli 2014 finns krav på dokumentation av direktupphandlingar som överstiger 100 000 kronor.

4 Granskningsresultat och delbedömningar

4.1 Skolbiblioteksverksamheten

Revisionskriterier

Enligt skollagen ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Enligt Skolinspektionen ska biblioteket omfatta böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.

Enligt biblioteksplanen ska utbildningsnämnden och barn- och skolnämnderna i samverkan med kultur- och fritidsnämnden

- ▶ utveckla samverkan mellan skol- och folkbiblioteken gällande lokaler, personal och informationskompetens
- ▶ ansvara för att alla grundskolor, kommunala och fristående, har tillgång till fackutbildad bibliotekarie

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden

- ▶ ta fram en handlingsplan för samverkan/samgående mellan Skolbibliotekscentralen och Pedagogiska mediacentralen

Enligt biblioteksplanen ska folk-, skol- och gymnasiebiblioteken

- ▶ sammansmälta Skolbibliotekscentralen och Pedagogiska mediacentralen
- ▶ så långt möjligt gemensamt utnyttja sina läranderesurser såsom kompetens, material och databaser
- ▶ verka för att alla grundskolor får tillgång till fackutbildad bibliotekarie
- ▶ utarbeta och/eller förmedla läromedel i informationssökning för både elever och lärare
- ▶ vidareutveckla sitt virtuella skolbibliotek till att omfatta alla skolor

Bedömning

Utifrån vad som framkommit i granskningen bedömer vi att skolorna uppfyller skollagens krav på tillgång till skolbibliotek. Vi bedömer inte att samtliga grundskolebibliotek uppfyller Skolinspektionens krav på tillgång till informationsteknik och andra medier.

Vi bedömer att samverkan sker mellan aktuella nämnder avseende lokaler, personal och informationskompetens. Alla skolbibliotek har inte tillgång till fackutbildad bibliotekarie. I övrigt bedömer vi att biblioteksplanens mål i stort sett uppfylls.

4.1.1 Elevernas tillgång till skolbibliotek

I Lund finns enligt uppgift från Skolbibliotekscentralen (SBC) 37 grundskolbibliotek. Enligt uppgifter i enkät, som gått ut till samtliga rektorer vid de kommunala grund- och gymnasieskolorna, finns skolbibliotek vid nästan samtliga skolor från vilka svar inkommit. En grundskola – Oskarskolan – har inte ett eget bibliotek utan delar bibliotek med en grundskola som ligger cirka en kilometer bort, och vid en skola – Hubertusgården – pågår renovering vilket medför att biblioteket tillfälligt är stängt och litteratur placerats i ett bokrum samt i klassrummen. Fyra skolors bibliotek är enligt uppgift från SBC integrerade med folkbiblioteksverksamhetens stadsdelsbibliotek.

Sjukhuskolan inklusive BUP-skolan har inget skolbibliotek. Undervisningen sker vid sjukhuset men det är hemskolan, där eleverna är inskrivna även under sjukhusvistelsen, som har elevansvaret.

Grundsärskolorna – Höjebro skolan för elever med utvecklingsstörning och autism och Stenröseskolan för elever med utvecklingsstörning och rörelsehinder – uppger att de har små "skolbibliotek" med anpassad litteratur.

Resursskolorna – tre till antalet, som erbjuder undervisning i mindre grupp, med större personaltäthet och mer stöd i undervisningen än vad elever kan få i den ordinarie grundskolan – har mindre skolbibliotek på skolan och kompletterar dem med närmaste folkbibliotek.

Samtliga gymnasieskolor har skolbibliotek.

4.1.2 Bibliotekens utbud

Samtliga svarande grund- och gymnasieskolor uppger att biblioteken rymmer skönlitteratur och facklitteratur. Samtliga gymnasieskolor och de flesta men inte alla grundskolor uppger att datorer för informationssökning finns i biblioteket. I vissa bibliotek finns även läsplattor. Vid en handfull skolor finns dock i biblioteken inga datorer eller motsvarande, alternativt bara datorer för sökning i bibliotekskatalogen.

Andra medier finns vid många skolor i form av ljudböcker, filmer, talböcker, serier, tidskrifter, dagstidningar. Ett tiotal grundskolor uppger dock att biblioteket inte rymmer andra medier.

4.1.3 Öppettider och bemanning

Enligt enkätsvaren varierar grundskolebibliotekens öppettider kraftigt. Vissa av biblioteken är öppna under hela skol- och fritidstiden, andra några timmar i veckan. Några av biblioteken är öppna även då de inte är bemannade, andra måste öppnas av lärare då bibliotekspersonal inte finns på plats. SBC betonar att de flesta skolbibliotekarier bedriver skolbiblioteksverksamhet även utanför skolbibliotekets lokaler. Av en enkätundersökning som SBC genomfört under 2015 framgår att många elever önskar utökade öppettider.

Som framgår ovan finns enligt uppgift från Skolbibliotekscentralen 37 grundskolbibliotek. Dessa bemannas av 29 fackutbildade bibliotekarier och åtta s.k. lärarbibliotekarier. Av de fackutbildade bibliotekarierna är tretton anställda av kultur- och fritidsförvaltningen. Två av dessa arbetar enbart som skolbibliotekarier och inte alls på folkbiblioteken. Avtal mellan folkbiblioteken och respektive skola finns i dessa fall avseende bl.a. arbetsledaransvar och ansvar för arbetsmiljö och kompetensutveckling. Om fackutbildad bibliotekarie finns vid skolan uppges främst bero på ekonomiska faktorer.

Samtliga gymnasiebibliotek är bemannade av bibliotekarier och håller öppet mellan 30 och 43 timmar per vecka.

Det virtuella skolbiblioteket som nämns i biblioteksplanen avser enligt uppgift ett datoriserat bibliotekssystem med gemensam bibliotekskatalog. Folk- och skolbibliotekens digitala kataloger är nu integrerade och de olika biblioteken har tillgång till varandras bibliotekskataloger.

4.1.4 Informationssökning

Skolbibliotekarierna har tagit fram riktlinjer för medie- och informationskunnighet. Riktlinjerna har kommunicerats till samtliga skolledare och skolbibliotekarier och är tänkta att fungera som stöd i pedagogernas och skol- och lärarbibliotekariernas planeringsarbete. Riktlinjer anger vad elever i olika stadier bör möta och träna på inom medie- och informationskunnighet. Av riktlinjerna framgår bl.a. att elever upp till årskurs 3 bör träna på metoder för att söka information från olika källor och ha ett källkritiskt förhållningssätt, att

elever i årskurs 4 till 6 bör öva på enklare sökningar i bibliotekskataloger, jämförelser mellan information och trovärdighet i olika källor och att elever i årskurs 7 till 9 bör öva på sällning i stora informationsmängder samt regler för citering och källförteckningar. Biblioteksplanens skrivning om läromedel i informationssökning betraktas dock som överspelad. Undervisning i informationssökning sker inte främst med hjälp av traditionella läromedel.

4.1.5 Skolbibliotekscentralen

Skolbibliotekscentralen (SBC) tillhör folkbiblioteksverksamheten och ska enligt sin uppdragsbeskrivning (antagen av kultur- och fritidsnämnden i februari 2015) fungera som ett nav för skolbiblioteksverksamheten för grundskolorna i kommunen. SBC ska bl.a. ansvara för en bokpool som kompletterar och tillfälligt förstärker skolornas egna biblioteksbestånd genom temalådor, gruppuppsättningar och talböcker, erbjuda skolbibliotekarierna relevant fortbildning och driva nätverk för skolbibliotekarier och skolledare. Skolbibliotekariénätverket samlar skolbibliotekarier vid samtliga skolbibliotek i Lund, inklusive representant för gymnasiebibliotekarierna och friskolebiblioteken. Möten hålls tre gånger per termin. Referensgrupper för skolbibliotekarier och skolledare samlar åtta skolbibliotekarier respektive åtta skolledare från samtliga tre skolförvaltningar.

SBC bistår skolorna i medieöversyner av skolbiblioteken, i vilka bibliotekens bestånd granskas och SBC ger förslag på kompletteringar, gallringar och fysisk utformning av biblioteket. Samma service erbjuds friskolor som kommunala skolor.

SBC samverkar också med Skoldatateket. Skoldatateket är en kommunövergripande verksamhet som riktar sig till skolpersonal som arbetar med elever i behov av särskilt stöd, främst med fokus på läs- och skrivsvårigheter samt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Samarbetat rör främst talbokshantering och lässyntes.

Uppdraget till SBC ska utvärderas i sin helhet vartannat år med start verksamhetsåret 2015. Uppföljningen ska vara kvantitativ, kvalitativ samt avse effekter av verksamheten.

2012 och 2015 har SBC tillsammans med skolförvaltningarna genomfört en enkätundersökning med samtliga elever i de kommunala skolornas årskurs 4 och 9. Enligt det grundläggande beslutet om genomförande av undersökningen ska den återkomma vart tredje år. Undersökningen omfattar tre områden: litteraturförmedling och läsförbättring, medie- och informationskunnskap samt frågor om den fysiska miljön. De aggregerade resultaten analyseras av SBC och referensgruppen av skolbibliotekarier. Varje skolas resultat skickas till respektive rektor och skolbibliotekarie.

4.1.6 Pedagogiska mediecentralen

I biblioteksplanen finns ett uppdrag om samgående mellan Skolbibliotekscentralen och Pedagogiska mediecentralen (PMC). PMC överfördes från Skolstyrelsen till den då nybildade Kultur- och fritidsnämnden år 1996 och delades då i två delar, SBC och PMC. SBC:s ansvarsområde framgår ovan; PMC ansvarade för media, såsom filmer och ljud. Verksamheten vid PMC skulle finansieras gemensamt av kultur- och fritidsnämnden, barn- och skolnämnderna samt utbildningsnämnden samt genom betalningar för tjänster till fristående skolor och andra kommuners skolor.

2009 ville kultur- och fritidsförvaltningen ha en ny överenskommelse om finansieringen för att kunna fortsätta driva verksamheten. De tre skolförvaltningarna valde då att ta över den del av verksamheten som gällde strömmad video. Övriga delar av PMC lades ned.

4.2 Folkbiblioteksverksamheten

4.2.1 Verksamhetens organisation och uppbyggnad

I Lund finns ett stadsbibliotek, tio stadsdelsbibliotek och en bokbuss. Biblioteksverksamheten har 80-90 anställda. I förhållande till rikets genomsnitt uppges biblioteksverksamheten ha större resurser och fler utlån.

I detta avsnitt redovisas främst det arbete som sker på stadsbiblioteket. För att undvika alltför långa förteckningar över planerade och genomförda aktiviteter redovisas inte motsvarande vad gäller stadsdelsbiblioteken. Granskning av verksamhetsplan och aktuella kalendarier visar dock att samtliga stadsdelsbibliotek har kultur- och samhällsaktiviteter för vuxna och kulturaktiviteter för barn.

4.2.2 Demokratiutveckling, lärande och berättande

Revisionskriterier

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken och skolbiblioteken verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken främja läsning och tillgång till litteratur samt verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Enligt biblioteksplanen ska Lunds kommun samverka med styrelserna för Lunds Universitet, Region Skåne och Nätverket Lunds Universitets Bibliotek för att utveckla en biblioteksinfrastruktur för lärande

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden i samverkan med övriga nämnder

- ▶ göra folkbiblioteken till en arena för det offentliga samtalet som kan stärka medborgardialogen kring Lunds utveckling

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden i samverkan med utbildningsnämnden

- ▶ utveckla ett samarbete med fokus på vuxnas lärande och biblioteksbehov

Enligt biblioteksplanen ska alla offentligt finansierade bibliotek i Lund oavsett huvudman

- ▶ samverka för att hjälpa Lundaborna att utveckla en hög informationskompetens

Enligt biblioteksplanen ska folkbiblioteken

- ▶ arbeta för möjligheten att fritt utbyta tankar och idéer
- ▶ bidra till förnyelsen av de demokratiska processerna
- ▶ vara en källa till lärdom och utveckling i människors enskilda lärprocess
- ▶ i samarbete med den kommunala vuxenutbildningen särskilt fokusera vuxnas lärmiljöer och biblioteksbehov och göra ett handlingsprogram för stöd till vuxnas lärande
- ▶ utveckla samarbetet med Nätverket Lunds Universitets Bibliotek för att synliggöra dess informationsresurser
- ▶ finna nya former för förmedling av berättelser

Bedömning

Utifrån vad som framkommit i granskningen bedömer vi att folkbiblioteken uppfyller bibliotekslagens krav och biblioteksplanens mål om att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Vi bedömer också att folkbiblioteket uppfyller lagens krav på att främja läsning och tillgång till litteratur samt att verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas i olika syften.

Vi bedömer inte att biblioteksplanens mål om samverkan med externa parter avseende en biblioteksinfrastruktur för lärande eller om samverkan mellan kultur- och fritidsnämnden och utbildningsnämnden avseende vuxnas lärande uppfylls. Dessa mål uppfattas av aktuella verksamheter inte längre som aktuella. Det är i sig en brist att gällande biblioteksplan är så gammal att dess mål inte längre uppfattas som aktuella.

4.2.2.1 Kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning och berättande

Programverksamheten har enligt uppgift cirka 40 000 besökare per år och biblioteket strävar efter att nå en så bred publik som möjligt. Under våren 2016 ordnar stadsbiblioteket bokcirklar, novellcafé med högläsning, författarbesök, filmvisningar, en teaterföreställning, diktuppläsning med konsert, föreläsningar. I vissa av arrangemangen finns externa samarbetsparter som studieförbund, författarsällskap och Lunds släktforskarförening. I arrangemanget *Akademisk lunchkvart* hålls föreläsningar av forskare vid Lunds universitet. Fyra olika utställningar hålls under våren. För detta finns en särskild utställningsyta. Biblioteket har under 2015 skapat en serieavdelning samt uppdaterat sin fantasysamling.

Som ett led i arbetet med folkbibliotekets roll i demokratiutvecklingen finns en rapport med titeln *Bibliotekets roll som arena för det offentliga samtalet i Lund för att stärka medborgardialogen kring Lunds utveckling*. Av rapporten framgår inte när den är skriven.

Atriumgården i stadsbiblioteket hyrs regelbundet ut till externa föreningar och verksamheter inom kommunen, som exempelvis skolor. Dock ej till företag. Som ett led i demokratiutvecklingen nämns i intervjuer också den veckovisa aktiviteten *IT för ovana*, som består i enskild handledning i att använda dator och internet. Vid ett tillfälle under våren visas och förklaras också sociala medier.

Stadsbiblioteket driver även satsningen Miljöbiblioteket, som består av en särskild hylla med böcker, tidskrifter och liknande, en länksamling med miljötema på bibliotekets hemsida samt föredrag och andra evenemang med miljöanknytning. Under våren 2016 hålls inom ramen för satsningen sju föredrag. Vissa av dem är arrangerade i samarbete med Lunds Naturskyddsförening och Lunds Universitets Hållbarhetsforum.

Förslag på nya detaljplaner ställs i allmänhet ut på stadsdelsbiblioteken.

4.2.2.2 Lärande och informationskompetens

Folkbiblioteken tog 2009 fram ett förslag till handlingsplan för vuxnas lärande och biblioteksbehov i kommunen. Då planen skrevs var Vägledningscentrum (studie- och yrkesvägledning) lokaliserat till folkbibliotekets lokaler. Så är det inte längre. Komvux har ett eget bibliotek.

Vad gäller samarbetet med universitetsbiblioteket beskriver intervjuade att detta var aktuellt när planen skrevs men inte är det nu längre. Detta för att universitetsbiblioteket då hade tillgång till andra databaser än folkbiblioteket. Nu har folkbiblioteken motsvarande tillgång.

Folkbibliotekets ambition är att bidra till besökarnas informationskompetens genom att bemanna informationsdiskarna med kvalificerade bibliotekarier. För att möta besökarnas önskemål hade biblioteksverksamheten 2012 och 2013 som mål att tillmötesgå inköpsförslag på böcker till minst 90 procent.

4.2.3 Verksamhet för barn och unga

Revisionskriterier

Enligt bibliotekslagen ska folkbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

Enligt biblioteksplanen ska folkbiblioteken

- ▶ utveckla former för biblioteksverksamhet som tilltalar unga människor

Bedömning

Vi bedömer att folkbiblioteken uppfyller bibliotekslagens krav på och biblioteksplanens mål om verksamhet för barn och unga.

4.2.3.1 Förskolebibliotek

Samtliga förskolor i kommunen har läsombud som kallas till fortbildningsträff om språkutveckling/läsfrämjande en gång per termin. Folkbiblioteket och skolförvaltningarna initierade 2011 en verksamhet som kallas förskolebibliotek. Det innebär att en bibliotekarie bistår förskolan vid inköp av en boksamling och att en barnbibliotekarie från folkbiblioteket är på förskolan under ett visst antal timmar varje vecka under uppbyggnadsfasen. I dagsläget ingår femton förskolor i projektet. Vid förskolorna finns också bokpåsar som barnen kan låna med sig hem. Bokpåsar ska kunna innehålla böcker på andra språk än svenska. Förskolans eget bestånd av böcker kompletteras med lån från folkbiblioteket.

4.2.3.2 Barnverksamhet på stadsbiblioteket

Av stadsbibliotekets programblad för våren 2016 framgår att biblioteket varje vecka har sagostunder för barn två till tre år respektive fyra till sex år. Många men inte alla lördagar hålls sago- eller musikstunder. En gång per månad ordnas babycafé för barn upp till ett år och en återkommande bokcirkel för föräldralediga finns. För barn i åldersgruppen fem till nio år ordnas vissa föreläsningar. För åldersgruppen nio till tolv år finns skrivarsammankomster och för tio- till tolvåringar respektive tretton- till femtonåringar finns återkommande bokfika. För fjorton- till tjugotvåringar finns en skrivarkurs och vid tre tillfällen under våren ordnas skaparlördagar för både barn och vuxna. Särskilda aktiviteter finns för sport- och påsklovet och under en helg ordnas LitteraLund, enligt uppgift Sveriges största festival för barn- och ungdomslitteratur. Under sommaren visas en utställning för barn om bokstäver.

Sagostunder på arabiska, engelska, finska, franska, kinesiska, tyska och ungerska hålls två gånger vardera under våren.

2015 var ett av verksamhetsmålen för biblioteket att öka insatserna för att främja barns och ungas läsande genom att avsätta en större andel verksamhetsmedel till aktiviteter knutna till barns och ungas litteratur och läsning. Samma mål gällde 2014.

4.2.4 Verksamhet på andra språk än svenska

Revisionskriterier

Enligt bibliotekslagen ska de allmänna biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna samt åt personer med annat modersmål än svenska.

Bedömning

Vi bedömer att folkbiblioteken uppfyller bibliotekslagens krav på särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna samt åt personer med annat modersmål än svenska.

Folkbibliotekets bokbuss kör sedan september 2015 cirka en gång i månaden till tre boenden för ensamkommande flyktingbarn. Bussen har erbjudit sig att komma oftare men inte fått något svar. Inför varje besök har bibliotekspersonalen ett samtal med samordnare för att ta fram rätt sorts litteratur på rätt språk.

Enskilda **stadsdelsbibliotek** har sänt filmer, böcker på engelska och böcker på lättläst svenska till ett transitboende som nu upphört, informerat om biblioteket på ett boende för ensamkommande, startat språkkafé med volontärer i samarbete med frivilligorganisationen Individuell Människohjälp samt erbjudit sagostund på arabiska.

Stadsbiblioteket ordnar under våren 2016 ett samtal på engelska med en nigeriansk författare, en föreläsning på arabiska av en arabisk konstnär och en teaterföreställning på serbokratiska. Samtliga arrangemang ordnas i samarbete med externa parter.

Språkkafé ordnas regelbundet för personer som håller på att lära sig svenska och i samarbete med ABF hålls undervisning i svenska för asylsökande en gång per vecka. Vid fyra tillfällen under våren ordnas hjälp att förstå körkortsboken på svenska och arabiska och vid lika många tillfällen hålls bokcirkel på lättläst svenska.

Biblioteket gör statistik över antal böcker och andra medier, samt utlån av dessa, på utländska språk och minoritetsspråk. När det gäller böcker på minoritetsspråk utom finska uppger de intervjuade att begränsningen snarast ligger i utbudet; få böcker och andra medier finns på minoritetsspråken.

Ett uppdrag om utredning av service till prioriterade grupper (personer med funktionsnedsättning samt nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska) har tagits fram. Uppdraget ska ta fram förslag till hur nuvarande uppsökarverksamhet ska organiseras och effektiviseras samt hur bibliotekets verksamhet ska synliggöras och tillgängliggöras för de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Uppdraget ska vara klart till sommaren.

Inom stadsbiblioteket finns en arbetsgrupp med uppdrag för mångspråk som bedriver ett löpande arbete. Gruppen har i uppdrag att bl.a. arbeta för att tillgängliggöra folkbiblioteken fysiskt och digitalt för nya i Sverige. Den ska ta initiativ till innehåll, inriktning och omfattning av den utåtriktade mångspråksverksamheten och säkerställa att det varje termin finns flera programpunkter för målgruppen. Under 2015 gjordes extrainköp av media för nyanlända.

2013 hade biblioteket som mål att låneregler och annan basinformation om biblioteksverksamheten skulle tillgängliggöras på de minoritetsspråk som fanns i kommunen, dvs. finska, romani och jiddisch, samt dessutom på tyska och farsi. Låneregler finns nu på totalt tretton språk inklusive svenska.

4.2.5 Medborgarkontor, konsumentupplysning och företagande

Revisionskriterier

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden i samverkan med kommunstyrelsen

- ▶ integrera medborgarkontoren i folkbibliotekens organisation
- ▶ ta fram en handlingsplan för konsumentupplysningen
- ▶ ansvara för utökad samverkan med andra stora folkbibliotek i landet som bedriver liknande företagsservice
- ▶ utöka samverkan med näringslivet och med Nätverket Lunds Universitets Bibliotek för att kunna nyttja detta nätverks resurser för att ge företagsservice

Enligt biblioteksplanen ska folkbiblioteken

- ▶ utveckla medborgarkontorsfunktionen
- ▶ utveckla rollen som konsumentvägledare
- ▶ underlätta för nyföretagande och småföretagande
- ▶ fungera som informationsspecialister för en- och fåmansföretagen i Lund

Bedömning

Vi bedömer att målen avseende konsumentupplysning och medborgarkontor är överspelade. Målet om att underlätta för nyföretagande och småföretagande bedöms inte uppfyllas. Liksom i fråga om samverkan med externa parter avseende vuxnas lärande uppfattar vi att verksamheterna valt att inte arbeta med målen eftersom de uppfattar dem som inaktuella. Liksom i fråga om dessa mål uppfattar vi det som en brist att gällande biblioteksplan är så gammal att dess mål inte längre uppfattas som aktuella.

4.2.5.1 Medborgarkontor

I december 2014 beslutade kommunfullmäktige att medborgarkontoren skulle flytta från biblioteken till kommunkontoret och därmed inte längre finnas inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde. I Sandby, Dalby och Veberöd är funktionen fortfarande lokaliserad till biblioteken men kommunkontoret ansvarar för dem.

4.2.5.2 Konsumentupplysning

En handlingsplan för konsumentupplysningen togs fram 2008. Från i maj 2014 köps konsumentupplysningstjänster från Kungsbacka kommun. Efter att Konsumentverket utökat sin verksamhet bedömer kommunen att det finns ett mindre behov av kommunal konsumentvägledning och förslag finns därför om att avveckla den.

4.2.5.3 Företagande

Stadsbiblioteket hade fram till 2016 en bibliotekarie som arbetade med att underlätta småföretagande och nyföretagande. Denna drogs av besparingsskäl in vilket enligt uppgift inte lett till några reaktioner. Bibliotekarier bistår fortfarande med informationssökning vid behov.

4.2.6 Bibliotekens lokalisering och öppethållande

Revisionskriterier

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden

- ▶ undersöka möjligheterna att utveckla ett "framtidslbibliotek" som utnyttjar de möjligheter som modern teknik ger
- ▶ ta fram en handlingsplan för förnyelse av folkbibliotekens placering och fysiska utformning

Enligt biblioteksplanen ska folkbiblioteken

- ▶ utöka bibliotekens öppethållandetider
- ▶ se över sina utbudsställen med syfte att anpassa bibliotekets närvaro till förändringar i staden
- ▶ ta fram en handlingsplan för förnyelse av bibliotekets närvaro i Lundabornas vardagsmiljöer

Bedömning

Vi bedömer att biblioteksplanens mål om öppethållande har uppfyllts. De mål som avser bibliotekens placering och fysiska utformning har dock inte uppfyllts.

4.2.6.1 Lokalisering

Då planen skrevs fanns ett mål om ett nytt högteknologiskt stadsdelsbibliotek på Brunnsög. Detta mål har ännu inte infriats och fysiska förutsättningar för att infria det saknas enligt uppgift fortfarande. Enligt uppgift i intervju ser lokaliseringen av bibliotek i kommunen fortfarande ut som den gjorde 1970, vilket innebär att stadsdelar som byggts senare i stor utsträckning saknar stadsdelsbibliotek. Detta för att den typ av centrum som rymmer bibliotek inte längre byggs. Bokbussen trafikerar dessa områden. Vad gäller förnyelsen av bibliotekets

närvaro i Lundabornas vardagsmiljöer har inget hänt. 2013 hade biblioteket som verksamhetsmål att möjliggöra för boende och verksamma i sydvästra Lund att vara delaktiga i planeringen av verksamheten på Mötesplats Klostergården (som rymmer både bibliotek och fritidsverksamhet).

Vad gäller "framtidssbibliotek" beskrivs i intervjuer att planen skrevs vid en tidpunkt då enskildas tillgång till information genom egen teknik inte var lika utbredd som idag. Biblioteken hade därför en annan funktion. Skrivningen uppfattas därför av de intervjuade som inaktuell.

4.2.6.2 Öppethållande

Sedan 2009 arbetar biblioteket med så kallade meröppna bibliotek. Meröppet innebär att biblioteket är tillgängligt för besökare även när det inte finns personal på plats. Meröppettiderna varierar mellan de olika biblioteken och pågår som längst mellan klockan 7 och klockan 22. 2015 var ett av målen för biblioteksverksamheten att utöka meröppet på minst ett stadsdelsbibliotek. Samma mål gällde 2014. I nuläget finns meröppna bibliotek i Klostergården, Veberöd, Genarp och Dalby. Under 2016 planeras att även biblioteket i Linero ska meröppnas. Enligt uppgift har folkbiblioteken ambitionen att hålla alla stadsdelsbibliotek som är möjliga meröppna.

4.2.7 Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Revisionskriterier

Enligt bibliotekslagen ska biblioteksverksamheten i det allmänna biblioteksväsendet finnas tillgänglig för alla. Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning.

Enligt biblioteksplanen ska vård- och omsorgsnämnden i samverkan med kultur- och fritidsnämnden

- ▶ ta fram ett handlingsprogram för biblioteksverksamheten för äldre och funktionshindrade

Enligt biblioteksplanen ska folkbiblioteken

- ▶ förnya samarbetet med vård- och omsorgsförvaltningen kring läsupplevelser för äldre och andra, som inte längre kan gå till biblioteket

Bedömning

Vi bedömer att bibliotekslagens krav på särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning i tillräcklig grad uppfylls och att folkbiblioteken arbetar för att, i enlighet med biblioteksplanen, nå äldre och andra.

En handlingsplan för bibliotekets verksamhet för äldre och funktionshindrade togs fram 2009.

Stadsbiblioteket arbetar sedan 1960-talet med *Boken kommer*, dvs. månatlig hemleverans från biblioteket till den som på grund av ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan ta sig till biblioteket. Tjänsten har dock inte marknadsförts på flera år. Till sex kommunala institutioner, bland annat äldreboenden och dagcentraler, ger stadsbiblioteket bokdepositioner, så kallade Vandringsbibliotek, vid fyra tillfällen per år. Stadsdelsbiblioteken har viss motsvarande verksamhet.

Biblioteket köper också in så kallade anpassade medier, dvs. storstilsböcker, talböcker och böcker på lättläst svenska till den uppsökande verksamheten och till det stationära biblioteket. Talböcker finns också för egen nedladdning. Vid ombyggnader deltar en tillgänglighetskonsult i planeringen.

Nämndens mål är synlighet, tillgänglighet och delaktighet. Det innebär att alla kommuninvånare ska ges kännedom om, ha tillgång till och möjlighet att påverka bl.a. biblioteksverksamheten i kommunen.

4.2.8 Samarbete med det fria kulturlivet

Revisionskriterier

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden

- ▶ ta fram en handlingsplan för att stärka samarbetet mellan folkbiblioteken och det fria kulturlivet

Enligt biblioteksplanen ska folkbiblioteken

- ▶ stärka sitt samarbete med det fria kulturlivet

Bedömning

Vi bedömer att biblioteksplanens mål om samarbete med det fria kulturlivet i tillräcklig grad uppfyllts. En handlingsplan har tagits fram och folkbiblioteket bjuder regelbundet in externa utövare för föreställningar och liknande. Bedömningen baseras på vad som redovisas nedan samt vad som redovisas i avsnittet Demokratiutveckling, lärande och berättande.

En handlingsplan för att stärka samarbetet med det fria kulturlivet finns. Av planen framgår inte när den togs fram. Som framgår i avsnittet om demokratiutveckling, lärande och berättande samverkar stadsbiblioteket med flera olika externa aktörer. Stadsdelsbiblioteken samverkar med organisationer i närområdet. Exempelvis har Dalby en aktiv vänförening och Genarp en aktiv församling som stadsdelsbiblioteken samverkar med.

4.2.9 Rekrytering, kompetensutveckling och ledarförsörjning

Revisionskriterier

Enligt biblioteksplanen ska kommunen

- ▶ initiera ett samarbete med Nätverket Lunds Universitets Bibliotek och utbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds Universitet för att i samverkan utarbeta ett långsiktigt program för ledarutveckling och ledarförsörjning

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden

- ▶ skapa en verksamhets- och ledningsstruktur för folkbiblioteken i Lund där ansvar och befogenheter följs åt och möjliggör att personalens kompetens och erfarenhet kan utvecklas och tas tillvara

Enligt biblioteksplanen ska folk-, skol- och gymnasiebiblioteken

- ▶ i lämpliga delar samarbeta kring introduktionsutbildning, kompetensutveckling och ledarutveckling av medarbetare på biblioteken

Enligt biblioteksplanen ska folkbiblioteken

- ▶ upprätta en plan för strategisk rekrytering
- ▶ skaffa en strategi för generationsväxling
- ▶ utveckla ett program för ledarförsörjning och ledarutveckling
- ▶ utveckla och förnya sin introduktionsutbildning

Bedömning

Vi bedömer att biblioteksplanens mål i väsentliga delar har genomförts. Samarbete sker inte i någon särskilt stor omfattning med externa parter men dock mellan olika delar av kommunen. Ett samarbete finns också med universitetet avseende studenter. Planens mål uppfattas i vissa delar som överspelad vilket föranleder en upprepning av vår tidigare kritik mot att planen har tillåtits bli inaktuell.

2008 omorganiserades folkbibliotekens verksamhet och 20 avdelningschefer ersattes med fyra enhetschefer. Denna organisation motsvarar den som finns inom övriga förvaltningen. Som framgår ovan (i avsnittet om SBC) ger folkbiblioteksverksamheten skolbibliotekarier möjlighet till fortbildning. Introduktionsutbildning sker på respektive arbetsplats medan ledarutveckling sker inom kommunens gemensamma ledarskapsprogram.

I samarbete med arkiv-, bibliotek- och museiutbildningen vid universitetet har folkbiblioteket anställningar för sex till sju studenter som arbetar som biblioteksvårdar. Viss gemensam utbildning hålls med universitetsbiblioteket.

Folkbiblioteken har inte upprättat någon plan för strategisk rekrytering eller skaffat en strategi för generationsväxling. Enligt uppgift skrevs planen under en period då det fanns en rädsla för det tomrum som 40-talisterna skulle lämna efter sig då de gick i pension. Detta tomrum har inte visat sig vara så stort som befarat.

4.2.10 Uppföljning och utvärdering

Revisionskriterier

Enligt bibliotekslagen ska biblioteksplanen vara styrande för verksamheten och följas upp.

Enligt biblioteksplanen ska kultur- och fritidsnämnden

- ▶ genom styrgruppen för Plan för biblioteksverksamheten i Lunds kommun ansvara för uppföljning och utvärdering av biblioteksplanen

Bedömning

Biblioteksplanen har inte följts upp och utvärderats enligt den ordning som stadgats i planen och inte heller på annat sätt. Därmed brister även följsamheten mot bibliotekslagen.

En översiktlig granskning av kultur- och fritidsnämndens protokoll från 2008 till 2015 visar att biblioteksverksamheten behandlats alltmer sällan. Då planen var nyligen antagen diskuterade nämnden följduppdrag avseende företagsservice, konsumentvägledning, friskolornas biblioteksverksamhet, det så kallade framtidsbiblioteket, medborgarkontor, vuxnas lärande, äldre och funktionshindrade, bibliotekens roll som arena för det offentliga samtalet och samarbetet med det fria kulturlivet. Under senare år har uppdraget till SBC tagits upp till beslut. I övrigt har biblioteksverksamheten diskuterats mer sällan och framför allt i budgetsammanhang.

Någon uppföljning och utvärdering av biblioteksplanen har inte gjorts. Styrgruppen för planen avvecklades i enlighet med ett nämndbeslut 2010. I början av 2011 tillsattes inom nämnden arbetsgrupper för bl.a. biblioteksverksamheten. Av protokoll framgår inte om denna fortfarande är verksam.

4.3 Upphandling av medier

Revisionskriterier

Enligt gällande tröskelvärden kan en myndighet som ska köpa in en vara eller tjänst vars värde totalt understiger 534 890 kronor göra detta via en så kallad direktupphandling, som inte kräver annonsering. Direktupphandlingar som överstiger 100 000 kronor ska dokumenteras.

Enligt biblioteksplanen bör Folkbiblioteken i Lund, Nätverket Lunds Universitets Bibliotek, utbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds Universitet samt skol- och gymnasiebiblioteken i Lund etablera ett upphandlingssamarbete.

Bedömning

Upphandlade ramavtal finns för bibliotekens inköp av medier. Under en period under 2015 saknade kommunen ramavtal avseende DVD-filmer, CD-skivor samt ljudböcker på svenska och engelska och inköp gjordes då från tidigare ramavtalsleverantör.

Inköp under gränsen för direktupphandling men över 100 000 kronor har gjorts utan att dokumenteras.

Det är en brist att kommunen under en period gjorde inköp av vissa typer av media utan att upphandlat och gällande avtal fanns och det är en brist att direktupphandlingar inte dokumenterats i enlighet med lagen.

Upphandling av medier sker med stöd av kommunens upphandlingsenhet. Det innebär att folk- och skolbiblioteken använder sig av samma avtal vid inköp av böcker, skivor, filmer och tidningar. Om avtal om ett visst medium, exempelvis dataspel, inte finns så gör folkbiblioteket egna inköp under direktupphandlingsgränsen.

Ramavtal finns för tryckt media på svenska och engelska för barn och vuxna, ljudböcker för barn och vuxna på svenska och engelska, tryckt media och ljudböcker på övriga språk (arabiska, danska, franska, kurdiska, norska, persiska, polska, ryska, somali, spanska, thai och tyska samt för talböcker), DVD, CD-spel, musik-CD samt för prenumerationstjänster för tidningar och tidskrifter. Förfrågningsunderlag för upphandling av samtliga avtal har presenterats av kommunens upphandlingsenhet.

Upphandlingen av centrala varor och tjänster är alltså samordnad inom kommunen. Av förfrågningsunderlagen framgår också att vissa upphandlingar samordnas med andra kommuner. Något upphandlingssamarbete med andra offentliga aktörer avseende upphandling för biblioteksverksamheten finns dock inte.

En granskning av folkbibliotekets leverantörer inom området böcker, tidningar och elektroniska media under 2015 visar att följande leverantörer fakturerat störst belopp.

Leverantör	Belopp exkl. moms	Antal fakturor
Klarna AB/Nordea Finans Sverige AB ¹	-2 688 750,15	464
BTJ Sverige AB	-2 169 736,52	443
ELIB AB	-261 426,05	4
LM Informationstjänst	-190 541,25	3

Den femte största leverantörens fakturering understiger 100 000 kronor.

¹ Fakturorna från Klarna AB kommer enligt uppgift från Adlibris.

- ▶ De åtta största fakturorna från Adlibris avser facklitteratur, skönlitteratur och barnböcker. Ramavtal avseende tryckt media finns med leverantören. Förfrågningsunderlag har presenterats.
- ▶ Den största fakturan från BTJ Sverige AB och avser framför allt böcker på utländska språk men även DVD-filmer samt ett litet antal CD-skivor (musik), böcker på svenska och en mp3 (ljudbok) inklusive emballage. Avtal finns med leverantören avseende böcker och ljudböcker på övriga språk och förfrågningsunderlag för detta avtal har presenterats. Ramavtal fanns med leverantören avseende DVD-filmer, CD-skivor samt ljudböcker på svenska och engelska fanns fram till 2015-04-30. Förfrågningsunderlag för detta avtal har presenterats. Fram till 2015-11-20 stod kommunens sedan utan ramavtal inom detta område. Avtal tecknades då med annan leverantör. Avtal avseende böcker på svenska fanns inte med den aktuella leverantören utan med annan leverantör.
- ▶ Fakturorna från ELIB AB avser bokdistribution, e-böcker och ljudböcker. Avtal har tecknats med leverantören under 2014 och löper tills vidare med 90 dagars uppsägningstid. Detta är inte upphandlat; enligt uppgift för att det bara finns en distributör av e-böcker till de svenska folkbiblioteken. Direktupphandlingen har inte dokumenterats.
- ▶ Fakturorna från LM Informationstjänst avser en prenumeration på en databas för dagstidningar. En prenumerationsförnyelse gjordes 2013. Avtalsvillkor framgår inte av denna förnyelse. Enligt uppgift erbjuds tjänsten bara av ett företag och går därför inte att upphandla. Direktupphandlingen har inte dokumenterats.

4.4 Särskilt om biblioteket i Järnåkra

Följande har hänt.

1. Inför beslut om budget för 2016 yrkade dåvarande Folkpartiet bl.a. på att kommunen skulle satsa en viss summa pengar på att behålla biblioteken på Järnåkra och Nöbbelöv. Kommunfullmäktige beslutade i juni 2015 att bifalla förslaget.
2. I november 2015 beslutade kommunfullmäktige att minska kultur- och fritidsnämndens ekonomiska ram för 2016 med tre miljoner kronor.
3. I december 2015 beslutade kultur- och fritidsnämnden att avveckla Järnåkra bibliotek från och med 1 januari 2016².
4. Dåvarande folkpartiets representant i kultur- och fritidsnämnden, Gunnar Brådvik, överklagade nämndens beslut till förvaltningsrätten. Gunnar Brådvik yrkade att förvaltningsrätten skulle upphäva nämndens beslut att avveckla biblioteket samt att rätten skulle inhibera nämndens beslut och interimistiskt förordna att biblioteksverksamheten i Järnåkra skulle fortsätta till dess att förvaltningsrätten slutgiltigt avgjort målet.

Skälen för Gunnar Brådviks huvudsakliga yrkande var följande.

- ▶ Att beslutet strider mot fullmäktiges beslut i november 2015. Fullmäktiges beslut ska betraktas som en inskränkning i kultur- och fritidsnämndens delegation.
- ▶ Att beslutet avser en fråga av principiell beskaffenhet och därför ska hanteras av fullmäktige. Denna principiella betydelse baseras dels på att fullmäktige valt att

² Järnåkraskolans bibliotek är dock fortfarande öppet och bedriver biblioteksverksamhet enligt skolans enkätsvar.

behandla frågan, dels på att tillhandahållandet av bibliotek är en lagstadgad skyldighet.

- ▶ Att beslutet strider mot nämndens reglemente eftersom det inte enligt reglementet ankommer på nämnden att avveckla bibliotek.
 - ▶ Att folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. En avveckling innebär att folkbiblioteken blir mindre tillgängliga.
5. Rätten avslag yrkandet om inhibition och interimistiskt beslut.
6. I sitt yttrande till förvaltningsrätten svarade nämnden genom ordföranden följande.
- ▶ Att beslutet inte strider mot fullmäktiges beslut eftersom fullmäktige fattat ett rambeslut och att det inom detta är upp till nämnden att göra prioriteringar mellan sina verksamheter. Fullmäktiges beslut i november 2015 innehöll inga instruktioner om var besparingen skulle göras.
 - ▶ Nämndens reglemente säger att nämnden ansvarar för biblioteksverksamheten. Därmed har nämnden rätt att fatta beslut om driften av enskilda bibliotek.
 - ▶ Beslutet om avveckling strider inte mot bibliotekslagen.
7. Gunnar Brådvik gavs tillfälle att yttra sig över detta. Han anförde då att ordförande inte hade rätt att på egen hand fatta beslut om ett yttrande samt vidareutvecklade sitt resonemang om att beslutet stred mot kommunallagen.
8. Lunds kommun förelades att svara på Gunnar Brådviks yttrande om ordförandens rätt att på egen hand fatta beslut om ett yttrande (se punkt 6) och anförde då, med hänvisning till kommunallagen och nämndens delegationsordning att ordförande var behörig att föra nämndens talan.
9. Kommunen har beretts tillfälle att i övrigt yttra sig över Gunnar Brådviks yttrande (se punkt 7) men inte inkommit med något sådant yttrande.
10. Vid tillfället för granskningen kan förvaltningsrätten inte ge besked om när ärendet ska avgöras.

5 Svar på revisionsfrågor och rekommendationer

5.1 Svar på revisionsfrågor

- ▶ **Uppfyller kommunen bibliotekslagens och skollagens krav på folkbibliotek och skolbibliotek?**
- ▶ **Säkerställer nämnden att den kommunala biblioteksplanens mål och uppdrag uppfylls respektive genomförs?**

Vi bedömer att bibliotekslagens krav på folkbibliotek i princip uppfylls. Biblioteken verkar för att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning genom sitt medieutbud och sin programverksamhet. Särskild uppmärksamhet ägnas åt personer med funktionsnedsättning, åt de nationella minoriteterna och åt personer med annat modersmål än svenska. Folkbiblioteksverksamheten ägnar särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar, verkar för

att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas och strävar efter att anpassa sin verksamhet till användarnas behov.

Vi bedömer att skollagens krav på skolbibliotek i princip är uppfyllda men att Skolinspektionens krav på vad ett skolbibliotek ska innehålla inte helt uppfylls i alla grundskolebibliotek vad gäller tillgång till informationsteknik och andra medier. Inte alla skolbibliotek har tillgång till fackutbildad bibliotekarie, vilket är en brist i förhållande till biblioteksplanens mål. I övrigt bedömer vi att biblioteksplanens mål vad gäller skolbibliotek i princip uppfylls.

Vi bedömer att biblioteksplanens mål och uppdrag uppfylls i stora delar men inte fullt ut. I delbedömningarna i avsnitt 4 framgår vilka delar vi uppfattar som uppfyllda och i vilka delar vi uppfattar att det finns brister.

Att folkbiblioteken inte arbetar med vissa av biblioteksplanens mål motiveras av de intervjuade med att målen är inaktuella. I vissa fall beror det på att verksamheten inte längre är organiserad på samma sätt – till exempel ansvarar biblioteken inte längre för medborgarkontoren – men i vissa fall beror det på att förväntningarna på bibliotekens funktion inte ser likadana ut nu som de gjorde när planen skrevs. Biblioteksplanen är så gammal att den är omodern och har därför inte längre samma styrande effekt.

Biblioteksplanen har inte följts upp och utvärderats i den ordning som anges i planen och inte heller på något annat sätt. Den styrgrupp som ansvarade för uppföljningen har avvecklats och ansvaret har inte övertagits av någon annan. Det är bibliotekslagen som stadgar att kommunen ska ha en biblioteksplan för sin verksamhet på biblioteksområdet och att denna ska följas upp och utvärderas. Bibliotekslagen stadgar också att biblioteksplanen ska vara styrande för verksamheten.

Det är en brist att biblioteksplanen har tillåtits bli inaktuell och att den inte följts upp och utvärderats. Om en ny plan inte hade varit under framtagande hade vi rekommenderat aktuella nämnder att arbeta för att uppfylla samtliga mål och uppdrag som stadgas i planen. Eftersom en ny plan nu är under framtagande ger vi inga sådana rekommendationer. Vi rekommenderar dock ansvariga nämnder att i arbetet med nästa plan säkerställa att planen genom hela sin giltighetstid fungerar som ett styrande dokument och att den följs upp och utvärderas i enlighet med bibliotekslagen.

► **Görs upphandling av nya media i enlighet med kraven i LOU?**

Utifrån vad som framkommit i granskningen bedömer vi att upphandling av nya medier i stor utsträckning sker i enlighet med lagens krav. Under en period under 2015 saknade dock kommunen giltigt avtal inom ett för biblioteksverksamheten väsentligt område och under samma år gjordes två odokumenterade direktupphandlingar till värden som var för sig överskred 100 000 kronor.

► **Samverkar kultur- och fritidsnämnden, utbildningsnämnden och barn- och skolnämnderna i tillräcklig utsträckning?**

Samverkan sker framför allt mellan kultur- och fritidsnämnden å ena sidan och barn- och skolnämnderna å andra sidan, men även bibliotekarierna vid kommunens gymnasieskolor ingår i kommunens skolbibliotekarienätnätverk. Vi bedömer att den samverkan som finns är tillräcklig för att uppfylla biblioteksplanens mål.

5.2 Rekommendationer

Vi rekommenderar ansvariga nämnder att, i arbetet med nästa biblioteksplan, säkerställa att planen genom hela sin giltighetstid fungerar som ett styrande dokument och att den följs upp och utvärderas i enlighet med bibliotekslagen.

Vi rekommenderar kultur- och fritidsnämnden att säkerställa att giltiga avtal alltid finns inom väsentliga inköpsområden och att direktupphandlingar till ett värde över 100 000 kronor dokumenteras i enlighet med lagen om offentlig upphandling.

Ylva Westander
EY

Källförteckning

§ 23 Verksamhetsuppdrag till Skolbibliotekscentralen. Kultur- och fritidsnämndens protokoll 2015-02-12.

Arbetsgrupp: Mångspråk/Folkbiblioteken i Lund (uppdragsbeskrivning, uppdaterad 160209)
Bibliotekets roll som arena för det offentliga samtalet i Lund för att stärka medborgardialogen kring Lunds utveckling (rapport)

Förskolebibliotek. Smartare, närmare och mer tillgängligt. (informationsbroschyr)

Förslag till handlingsplan för konsumentupplysningen i Lunds kommun. Ett uppdrag inom ramen för Plan för biblioteksverksamheten i Lunds kommun. 2008-08-17

Förslag till handlingsplan för vuxnas lärande och biblioteksbehov i Lunds kommun. 2009-03-16

Förstudie inför utredning Uppsök. En kartläggning av hur servicen Uppsökande verksamhet inom Folkbiblioteken Lund ser ut idag

Handlingsplan för att stärka samarbetet mellan folkbiblioteken och det fria kulturlivet

Handlingsplan för bibliotekets verksamhet för äldre och funktionshindrade. Folkbiblioteken i Lund 090304

Medieöversyn Flygelskolan 150813

Mål för nämnd och förvaltning 2016. Kultur- och fritidsnämnden

Verksamhetsplan 2016 Folkbiblioteken Lund

Verksamhetsuppdrag för Skolbibliotekscentralen, SBC Lund, med tillhörande plan för uppföljning och utvärdering. 2015-01-29

Överenskommelse mellan Vårfruskolan och Folkbiblioteken i Lund (avseende ansvar för bibliotekarietjänst)

Källor i granskningen av upphandling

Avtal om utlåningstjänst för digitala böcker mellan ELib AB och Lunds kommun

Avtal Media 2012 Ljudböcker, DVD, musik-cd, spelfilm och TV-spel. 2012/099 samt förlängning 2014-05-05

Avtal Media 2014 BTJ. KS 2014/0115

Avtal Media 2014 Adlibris. KS 2014/0115

Avtal Media DVD, CD-spel, Musik-CD mm 2015/044

Avtal Media Ljudböcker, DVD, CD-spel, Musik-CD mm 2015/044

Prenumerationstjänster avtal 2016. KS 2015/0828

Prenumerationsförnyelse (LM informationstjänst) 2013-11-04

Förfrågningsunderlag Media 2012. 2012/099

Förfrågningsunderlag Prenumerationstjänster 2016. KS 2015/0828

Förfrågningsunderlag Media 2014. KS 2014/0115

Förfrågningsunderlag Media Ljudböcker, DVD, CD-spel, Musik-CD mm 2015/044

Bilaga: Enkät till kommunala grund- och gymnasieskolor

Enkäten skickades till rektor. Två påminnelser har skickats.

EY har fått i uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Lund att göra en granskning av bl.a. skolbiblioteken i kommunen. Syftet med granskningen är att bedöma om aktuella nämnder säkerställer lagefterlevnad, kvalitet och måluppfyllelse i biblioteksverksamheten.

Därför skulle vi vilja be dig svara på fyra frågor om er biblioteksverksamhet. Om någon annan i organisationen är bättre lämpad att svara på frågorna så får du gärna vidarebefordra mailet till denne.

1. Har ni ett skolbibliotek? (Om ej i skolans egna lokaler, hur långt bort?)
2. Omfattar biblioteket
 - a. Facklitteratur och skönlitteratur?
 - b. Informationsteknik? Om ja, vilken?
 - c. Andra medier? Om ja, vilka?
3. Hur många timmar per vecka är biblioteket öppet?
4. Är biblioteket bemannat? I vilken omfattning och med vilken kompetens?

Denna enkät går till samtliga kommunala grundskolor och gymnasieskolor i Lund.